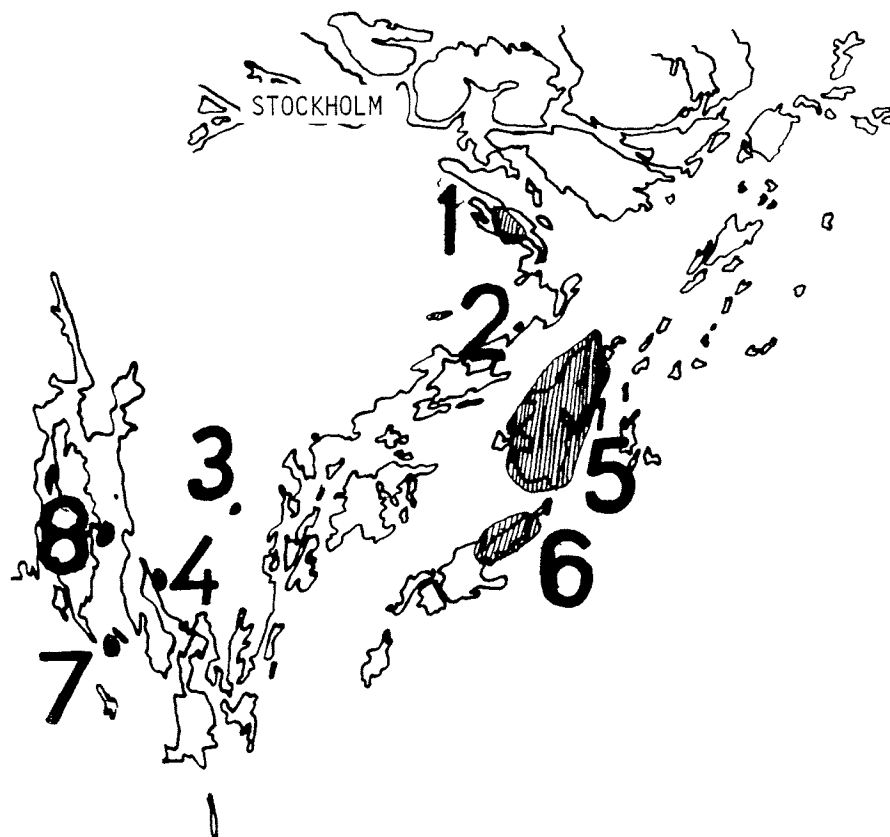

Mossornas Vänner på Svenska västkusten

25
aug 1985

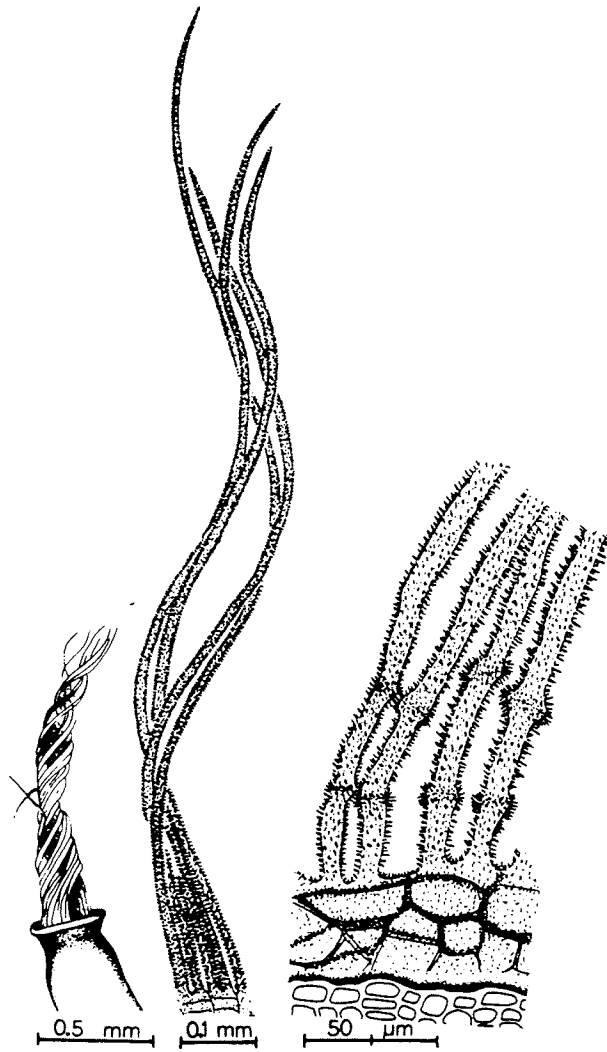
Information till medlemmar och intresserade

Figur 1. Besökta kalkförekomster i södra delen av Stockholms skärgård. (Skala 1 : 600 000).

INNEHÅLL :

Lars Hedenäs:	Bladmossor på kalkförekomster i södra Stockholms skärgård.	3
Peter Carlsson & Tomas Hallingbäck:	Trichostomum crispulum på västkusten.	8
Peter Sögård:	Mossornas Vänners 1:a vårexkursion 1985-04-14.	11
Tomas Hallingbäck:	MV:s 2:dra vårexkursion 1985-04-28.	13
Harry Andersson:	MV:s långexkursion till Skåne 1985-05-11.	14
Hans-Olof Sticher:	MV:s 4:e vårexkursion 1985-06-02.	16

Artiklar insändes till Pär Johansson, Birgittagatan 4 B, 414 53 GÖTEBORG.

Tortella tortuosa, ur Irland; "Moss Flora of The Maritimes"

Nästa nummer beräknas komma i december.

Bladmossor på kalkförekomster i södra Stockholms skärgård.

Lars Hedenäs

Kalkförekomster utövar p.g.a. sin speciella flora en viss dragningskraft på bryologer, såväl som på andra botanister. Så även i Stockholms skärgård, där vissa öar sedan länge är bekanta för sina rika, kalkpåverkade floror. Jag tänker bl.a. på Runmarö och Nämndö 0-050 om Stockholm.

Längre söderut i Stockholms läns skärgårds och kustområden finns också ett stort antal kalkförekomster, som emellertid, med undantag för Utö, inte varit föremål för lika stort intresse (jfr. kartan motstående sid. 20 i Krusenstjerna (1964)). Många av dessa förekomster är ganska små eller består av tunna skikt (någon dm till några meter tjocka) inlagrade i andra bergarter, vanligen leptit-ter. Andra kalkområden har så stora förekomster att de tidigare ansetts brytvärda, t.ex. Stora Vika och öarna Karta och Oaxen. Kalkhalten varierar mellan de olika lokalerna, vilket förstas påverkar florans sammansättning.

Det allmänna intrycket man får när man besöker någon av de större kalklokalerna, är att de påminner mycket om vissa Öländska eller Gotländska landskap. Vissa Ölands- och Gotlandsarter finns också i området, både mossor och högre växter. Säkert finns det fler att hitta, framförallt bland mossorna.

I den här artikeln, som framförallt bygger på egna besök i de på kartan (fig. 1) markerade lokalerna, kommer jag både att ta upp typiska (fig. 2) och mer ovanliga bladmossor i området. I figur 2 har jag försökt göra en grovindelning av kalkbergsbiotoperna och -arterna som förekommer på de besökta lokalerna. Arterna som tagits upp i figuren kommer med några undantag inte att behandlas vidare.

Grupp I i figur 2 förekommer framförallt på exponerade hållar och domineras oftast av Tortella tortuosa med sina karakteristiska kuddar. Ofta är även Ditrichum flexicaule mycket riklig på dessa hållar. Tre ovanligare arter, vilka också föredrar denna miljö, är Tortella rigens, som finns på norra Utö och södra Ornö, Tortella flavovirens var. glareicola, norra Utö och T. densa, Oaxen och

Egelsviksberget på Mörkö (ej markerat i fig. 1). Dicranum bonjeani, som kanske verkar lite underlig i detta sammanhang, hittas ibland i eller vid hållkar.

I grupp II (lutande, exponerade ytor) kan man bl.a. notera Rhodobryum ontariense, en art som inte är alltför ovanlig på kalkbergen. Den växer oftast där regnvatten tillfälligt ansamlas i exponerade klippskrevor (inte hållkar och liknande, där vattnet står kvar längre perioder). I denna grupp hör också Encalypta ciliata hemma. Den är hittills bara hittad på norra Ornö. Gränsen mellan denna och föregående grupp är ganska oskarp, medan nästa grupp är mer distinkt.

På lodräta ytor kan man förutom de arter som tagits upp i fig. 2 (grupp III), även hitta de två Tortula-arterna T. calcicolens och T. muralis. T. calcicolens har jag tagit på ett par ställen på Oaxen (1984). Den kan möjligen vara förbisedd i området. T. muralis växer på en naturlig brant på södra Ornö, men finns också på murverk på norra Utö. På södra Ornö och på norra Utö (Krusenstjerna 1964) växer även Gymnostomum aeruginosum, en sällsynthet i Stockholmstrakten. Timmia austriaca är inte ovanlig på Utö, men har för övrigt endast samlats på Oaxen i området (Krusenstjerna 1964). Plagiopus oederi har enstaka förekomster vid Allmora, på Utö och Oaxen. Orthotrichum cupulatum ska enligt Krusenstjerna (1964) finnas på Utö och Ornö. En intressant art, som man ibland hittar på kust- och skärgårdsområdenas kalkförekomster, är Zygodon viridissimus, som jag hittat vid Allmora samt på Utö och Ornö. Även om arten kanske inte växer på ren kalk, verkar den tydligt kalkgynnad i området. Varken Krusenstjerna (1964) eller Nyholm (1954-69) tar upp arten från Södermanland, men det finns exemplar på Naturhistoriska Riksmuséet i Stockholm (bl.a. från Utö och Ösmo - jag har dock inte kontrollerat bestämningarna av dessa). Anomodon longifolius är betydligt ovanligare än A. viticulosus, men tycks ha ungefär samma krav på miljön.

I sprickor och håligheter (grupp IV) kan man någon gång hitta Distichium inclinatum (Utö, enl. Krusenstjerna 1964). Amblyodon dealbatus har jag funnit på kalktuff i en stor spricka vid Allmora. Arten har 5-6 lokaler i Stockholmstrakten. Amblystegium jungermannoides och Taxiphyllum wissgrillii är två andra arter som hör hemma i denna grupp. Den förra är hittad på Ornö enligt Krusenstjerna (1964), den senare på Utö (ibid) och Ornö. Av Eurhynchium

pulchellum hittar man ibland var. praecox.

En del arter som man ofta hittar i anslutning till kalk är svåra att placera in i de föregående grupperna. Hit hör t.ex. Pseudoscleropodium purum som ofta växer på skogsmark nära kalkförekomsterna. Eurhynchium striatum är en art som i Stockholmstrakten möjligen är kalkgynnad. Den hör till de ovanligare arterna i länet, men har bl.a. en lokal på skogsmark på Oaxen.

På mer eller mindre instabil jord i kalkbrotten får man in en del arter, som inte tycks förekomma på de orörda lokalerna. Hit hör t.ex. Bryum argenteum, B. bicolor och B. violaceum. Dessutom hittar man ibland massförekomster av arter som är mindre vanliga i naturlig miljö.

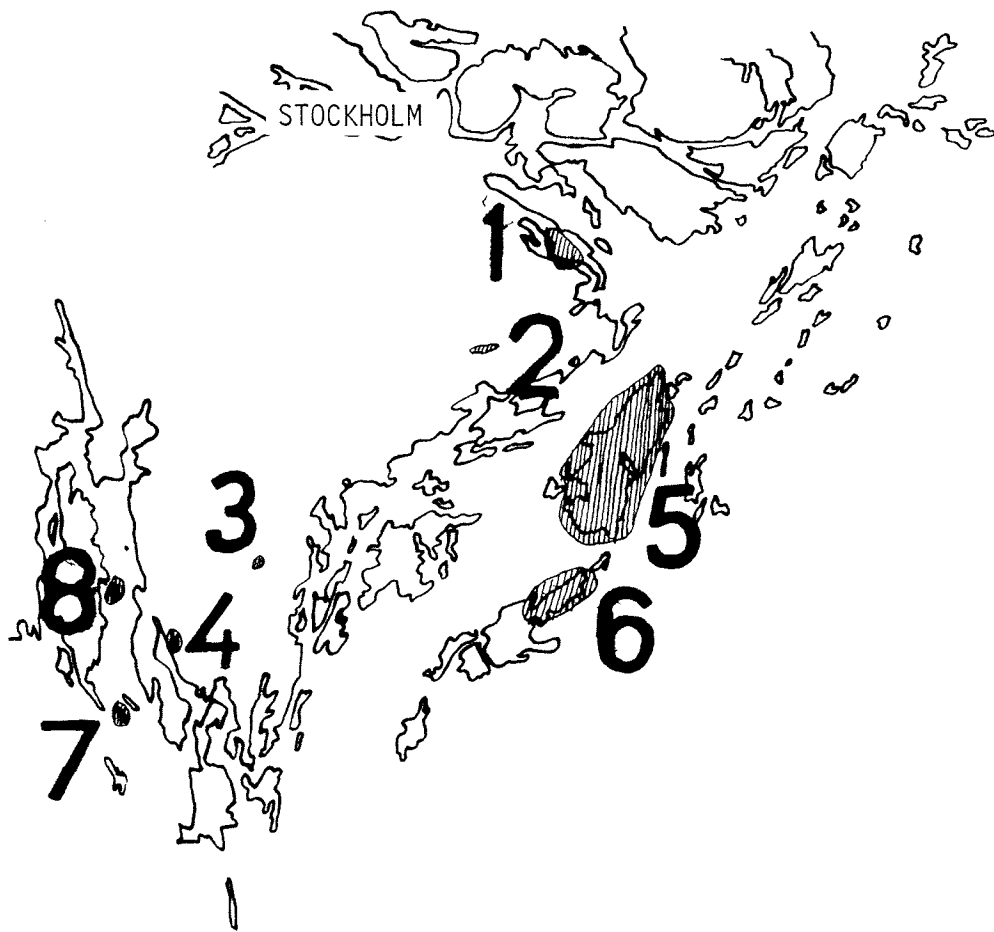
Kring Stora Vika har kalkdamm från stenbrottet impregnerat allt från gråstensblock till trädstammar. Bl.a. har jag noterat Orthotrichum affine, O. speciosum, O. diaphanum och O. obtusifolium på björkar i kalkbrottets närhet. Eftersom kalkbrottet nu har lagts ner, kommer antagligen dessa mossor att försvinna från denna lite speciella biotop.

Pottia lanceolata anges i Krusenstjerna (1964) från Utö. Tyvärr finns inga uppgifter om hur den växte.

Litteratur :

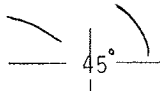
Krusenstjerna, E.v. 1964. Stockholmstraktens bladmossor. Stockholm.

Nyholm, E. 1954-69. Illustrated Moss Flora of Fennoscandia. II. Musci. Lund.

Figur 1. Besökta kalkförekomster i södra delen av Stockholms skärgård. (Skala 1 : 600 000). 1. Allmora-området (mest kalktuff); 2. Tjursta (t.v.) och Sandemar (små förekomster); 3. Ösmo; 4. Stora Vika; 5. Ornö (många små och stora förekomster); 6. Norra Utö (små och stora förekomster); 7. Karta; 8. Oaxen.

Figur 2. Biotopval hos vanligare kalkgynnade arter på kalkklippor i södra Stockholms skärgård.

Biotop		M.e.l.m. hori- sontella och exponerade ytor.	Lutande och exponerade ytor.	M.e.l.m. lod- räta ytor.		Sprickor och håligheter i berget, under stenblock etc.
Art				Torrt, exponer	Fuktigt, skyddat.	
Grupp I	Ditrichum flexicaule					
	Dicranum bonjeanii					
	D. brevifolium					
	Barbula convoluta					
	B. rigidula					
	B. unguiculata					
	Tortella tortuosa					
	T. fragilis					
	Weissia controversa					
	Bryum caespiticium					
	B. creberrimum					
	Thuidium abietinum					
	Myurella julacea					
	Brachythecium glareosum					
Homalothecium lutescens						
Grupp II	Encalypta streptocarpa					
	E. vulgaris					
	Tortula subulata					
	T. ruralis					
	Schistidium apocarpum					
	Grimmia ovalis					
	G. pulvinata					
	Rhodobryum ontariense					
Campylium chrysophyllum						
Grupp III	Barbula fallax					
	B. recurvirostris					
	Bryum capillare					
	B. flaccidum					
	B. elegans					
	Plagiomnium rostratum					
	Orthotrichum rupestre					
	Neckera complanata					
	N. crispa					
	Anomodon viticulosus					
	Thamnobryum alopecurum					
Isothecium myurum						
Homalothecium sericeum						
Grupp IV	Fissidens cristatus					
	Distichium capillaceum					
	Mnium stellare					
	Eurhynchium pulchellum					
	Isopterygium pulchellum					

Trichostomum crispulum på västkusten

Peter Carlsson & Tomas Hallingbäck

Under en mossexkursion till Ölmevalla (n:a Halland) i sept 1980, hittades en liten, ljusgrön mossa på fuktig lerjord, som vid hemkomsten visade sig vara *Trichostomum crispulum*.

Ett år senare påträffades arten även i en jordslänt i Spekeröd (s:a Bohuslän) och 1982 fann Peter Sögaard en växtplats på Älgön i kustbandet och en på cement i Nödinge.

Eftersom arten inte tidigare är noterad för Västkusten ger vi här en kortfattad rapport om hur mossan ser ut, lite om ståndorten på halländska lokalen samt något om utbredningen och variationen i Sverige.

Utseende

Släktet *Trichostomum* är till det yttre ganska likt *Tortella* eller *Barbula*. *Barbula* skiljer sig genom sina tillbakavikta bladkanter och *Tortella* genom en V-formad avgränsning mellan basala, genomskinliga och övre, gröna bladceller. *Trichostomum crispulum* skiljs från övriga *Trichostomum*-arter bl.a. genom sin kupiga ("båtstävslika") bladspets. *T. crispulum* är en variabel art (Nyholm 1956), med i Sverige åtminstone tre former representerade. Dels finns en storvuxen form "var. *elatum*" med breda och kraftigt kupade blad, dels en liten, smalbladig form som saknar kupning i bladspetsen och som ofta har blad arrangerade i tre rader på stammen: "var. *viridulum*". Slutligen finns mellanformen "var. *crispulum*" som är allmän särskilt på Ölands alvar och kambro-silurbergen i Västergötland. Varieteten *crispulum* är medelstor, har alltid en tydlig kupning i bladspetsen och växer vanligen i täta, kompakta kuddar. Vårt västsvenska material liknar mest *T. crispulum* var. *viridulum*.

Ekologi

Albertsson (1944, 1950) beskriver *T. crispulum* som en exklusiv kalkfordrande art som huvudsakligen hör hemma på kalkhällar och i *Tortella*-dominerade mossamhällen på framförallt Öland och Gotland. Arten är relativt oansenlig och växer sällan i rena tuvor vilket kan vara en orsak till att den blivit relativt sällan insamlad och mindre utredd taxonomiskt än det närstående släktet *Tortella*.

Växtplatsen i norra Halland utgörs av skalrika lerjordhögar i en sumpig björk-tallskog, ca 100 m söder om Store Mosse. Den växte i sällskap med *Barbula convoluta*, *Campylium stellatum*, *Calliargonella cuspidata*, *Ceratodon purpureus*, *Distichium inclinatum*, *Drepanocladus aduncus*, *Fissidens cristatus* var. *mucronatus*, *Funaria hygrometrica*, *Leptobryum pyriforme* och *Marcantia polymorpha*. Växtsamhället ger ett intryck av pionjärsamhälle och arten kan tänkas höra till den grupp av konkurrenssvaga mossor som ofta "slår till" på nyblottad jord.

Utbredning

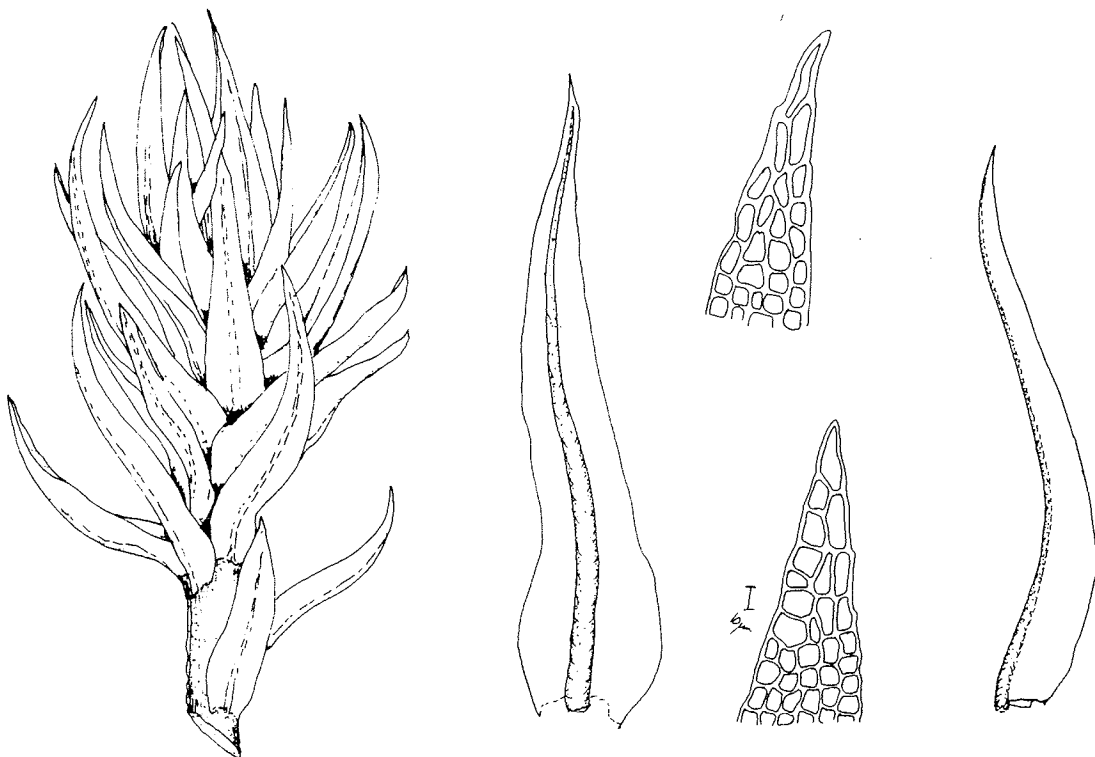
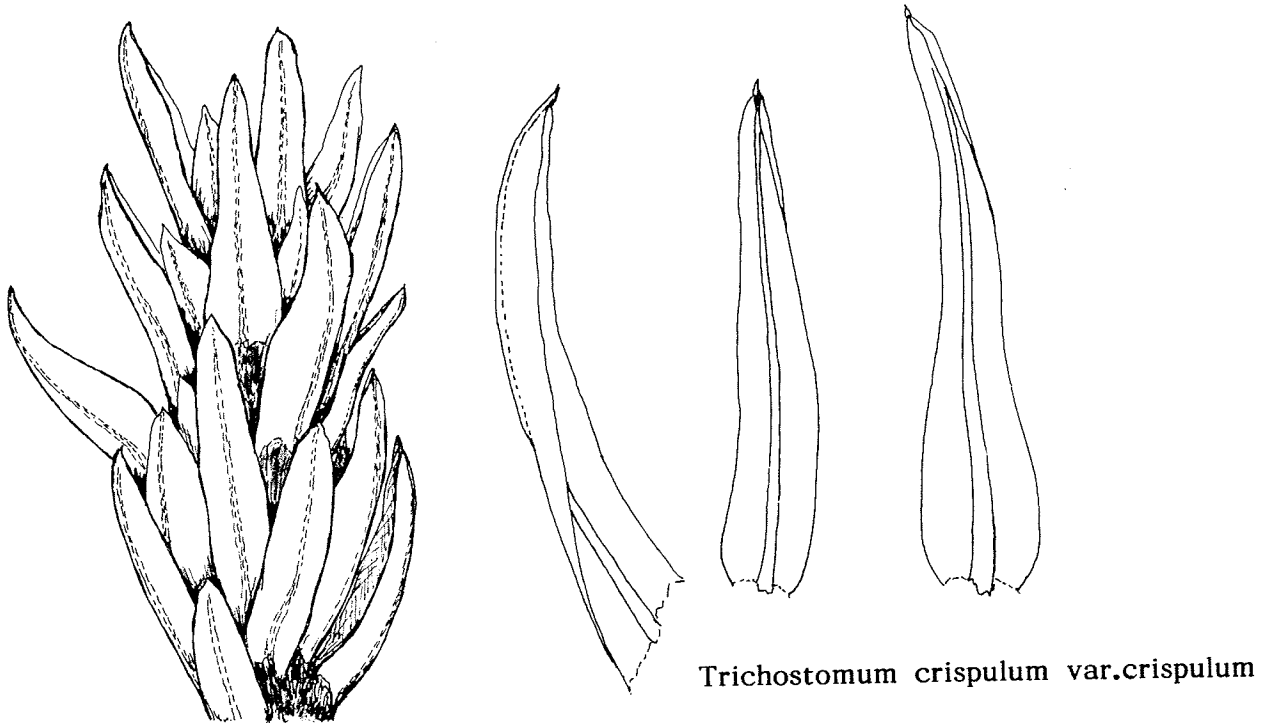
Som framgår av kartan har huvudformen sin utbredningstyngd i kambrosilur-områdena och i trakter med urkalksten. *T. crispulum* var. *viridulum* är däremot samlad utanför de rena kalkstensområdena, t ex i Uppsala-trakten som saknar kalkberggrund men har kalkrik morän samt västkusten med sina basiska skalgrusbankar.

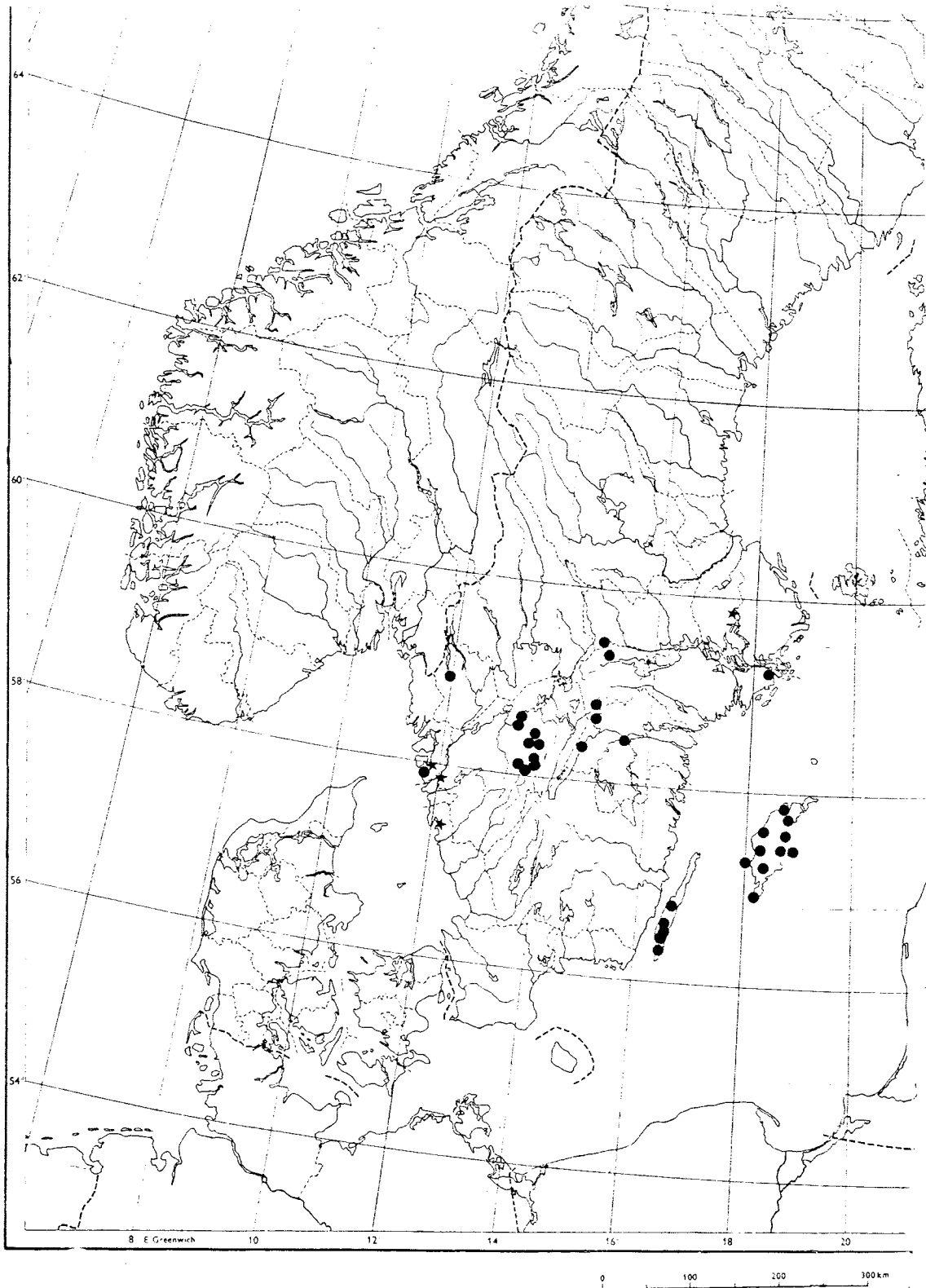
Citerad litteratur

Albertson, N. 1944: *Veronica praecox* All. funnen på Öland. - Bot. Not. 1944.

Albertson, N. 1950: Das grosse südliche Alvar der Insel Öland. Eine pflanzensoziologische Übersicht. - Svensk Bot. Tidskr. 44.

Nyholm, E. 1956: Illustrated Moss Flora of Fennoscandia. II. Musci, fasc.II. Lund.

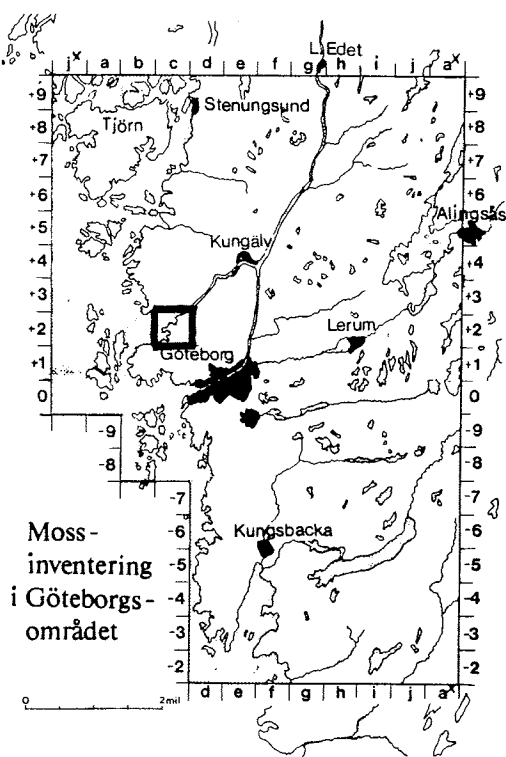

Utbredning av *Trichostomum crispulum* i Sverige 1985

Prickar = *T. crispulum* var. *crispulum*
Stjärnor = *T. crispulum* var. *viridulum*

Mossornas Vämmers andra vår exkursion 1985
gick till ruta +2c.

Söndagen den 14/4 var inbokad på almanackan som en mossdag. Vädret var beställt, något regn på natten och en upplärnande förmiddag följt av en gassande April sol vid lunch tid. Det var väl si och så med vädret men vindstilla var det. Björlanda kyrka - mossiga ädellövträd omgärdad av en i grönt klädd mur. Samningen var en annan, en synnerligen tråkig kyrka (ur en mossvännas ögon) bredde ut sig framför våra fötter. I ett hallonsnår bredvid kyrkogårdsmuren hittades Eurhynchium stokesii fertil och en väl-närd Brachythecium albicans täckte sin del av marken i

snåret. Nästa lokal, Kippholmen, letade vi oss snart fram till och här var genast trevligare, för på stigen ner mot vattnet växte Campylopus flexuosus forma falcata, som i samma tuva jämnt gick över till "riktig" C flexuosus. Nere på sandstranden fascinerades en del mossvännar sig över där upplagda båtar och glömde totalt stundens allvar, när sommarens ljuva båtkaptens drömmar grumlade nuet. Vi andra som fortsatte letandet noterade en del intressantare mossor. Bland

dem kan nämnas Archidium alternifolium på sand stranden nära vattenbrynet, Grimmia laevigata på gråsten i stänksonen. Där fanns även Schistidium maritimum och en Bryum inclinatum X. Mätta av mat och dryck drog vi oss tillbaka till bilarna. Efter en vända på en något förvånad bonnes gårdsplan kom vi rätt och befann oss ca 500 m S Björlanda prästgård. Branten

- täcktes av en ekskog och var tydligt avgränsad från åkern av en aspridå. En till åldern kommen ek hyste Orthotrichum speciosum i sina barkskrevor. Ett mindre försumpat område hejdade oss ett ögonblick tills vi hade noterat Sphagnum papillosum, S palustre, S auriculatum och i kanten, på berg-hällen trivdes S compactum. En känsla av att exkursions tiden började ta slut, fick oss att återvända till bilarna, där vi sammanstrålade. Tomas hade brett ut sina fynd från branten, på en Volvosvälpolerade motorhuv, så att mossorna speglade sig i den djupa, vackra lystern. Av de lyckliga arterna kan nämnas Cynodontium tenellum och Racomitrium microcarpum.

Vi som var med på äventyret heter: Pär J, Jan E, Lars G, Sven F, Ann-Marie S, Sven B, Tomas H, + Henrik, Peter C + David och Peter S + Anders.

Peter S.

MOSSORNAS VÄNNERS 2:a VÅREXKURSION 1985-04-28. Ruta -3e

Trots en extremt kall och snöig vår blev det dags för inventerings-
exkursion nr 2. Tack vare ett
passande uppehåll i snöandet,
t o m längre solglimtar, blev
denna aprilsöndag dräglig.
Egentligen skulle vi botaniserat
i trakten av Härryda men risken
att få pulsa i snödrivor gjorde
att vi valde en inventeringsruta
närmare kusten, nämligen en på
Onsala-halvön.

Innanför den lugna havsviken
strax V om Gottskär bjöd en
bergbrant på en omväxlande
mossflora. På klipporna i den
östvända branten exponerade
sig Rhabdoweisia fugax,
Heterocladium heteropterum
och Frullania tamarisci.
En fin ragg av nötmossa,
Diphyscium foliosum besågs.
Sven Bergquist hittade sporogon
på Metzgeria furcata vilket inte

lär vara vanligt. Över huvud taget hittade vi många fertila
mossor denna dag. T ex letade Sven Fransen raskt upp frukter
på Pleurozium schreberi för att inte tala om en vacker och
rikt kapselbeprydd matta av Homomallium incurvatum. Sporogon
på Scapania compacta och Eurhynchium stokesii såg vi här och
var.

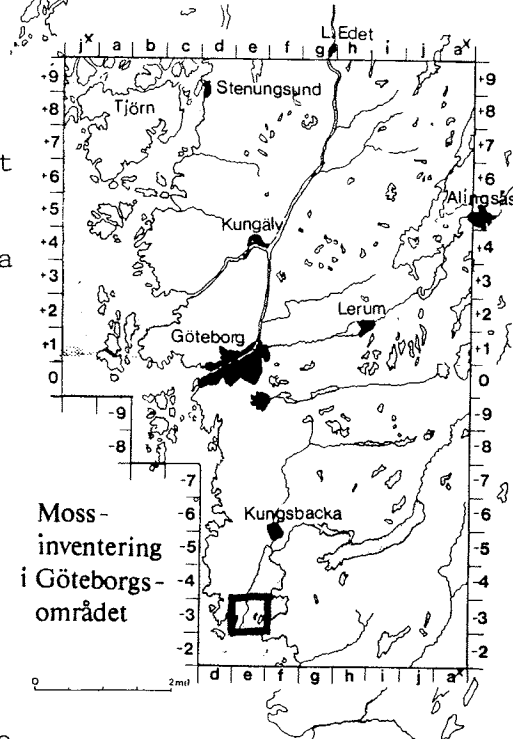
På havsstranden fanns Pottia heimii som vaknat till liv efter
en isig vinter och Pär Johansson gjorde ett märkligt fynd,
Bryum bicolor, alldeles i vattenlinjen.

På några mossbelupna gamla betongbunkrar kompletterades art-
listan med kalkarter och antropogener som Barbula unguiculata,
Racomitrium canescens, Grimmia pulvinata och Bryum caespiti-
cium.

Vi hann även med en andra anhalt denna dag. Några km längre åt
norr undersökte vi en sydvänd blåsippesluttning. I bergsroten
prunkade rikt fruktifierande Reboulia hemisphaerica. Här
noterades även Porella platyphylla, Eurhynchium striatum och
stora mängder Homalothecium sericeum. Dalgångens nordvända
brant kompletterade artlistan med skuggynnade arter som Pla-
giothecium undulatum, Leucobryum glaucum och en rad levermos-
sor.

Totalt antecknades 110 arter och vi som gjorde det heter Sven
B., Frasse, Peter C., Pär J., Henrik H., Ida H. och

Tomas Hallingbäck

Mossornas Vänners långexkursion till Skåne 1985-05-11.

Ryktet om kvalitén på Mossornas Vänners exkursioner har tydligen spritt sig över landet, ty på långexkursionen till Ignaberga och Ivön i Skåne infann sig deltagare även från Umeå och Lunds universitet. - I arla morgonstunden hjälptes några pigga exkuranter åt att få snurr på såväl Frasses livsandar som en långfärdsbil och dess ilastning. Den drygt 25 mil långa färden till första anhalten avverkades under livlig diskussion om bryologins klämda situation vid våra universitet. Det kan ej tillräckligt ofta upprepas, att det är nödvändigt, att man vidmakthåller en ingående artkunskap vid våra universitet.

I Hässleholm utökades passagerarantalet med lundabotanisten Nils Cronberg och vid första anhalten, Ignaberga kalkbrott, anslöt sig ännu en lundensare, Stefan Ekman, som för dagen hade pappa Ekman som privatchaufför. Från vår långexkursion till Danmark hade vi lärt oss, att om man vill se vissa kalkmossor, måste man ligga med näsan i marken och använda en lupp med stor förstoring. Och mycket riktigt! Snart hade vi upptäckt Aloina rigida, som syntes vara mycket frekvent, sedan iakttagelseförmågan tränats upp. Den växte rikligast på något mullblandat kalkgrus. Den alltid skarpögde Thomas spånade dessutom in den mera sparsamt förekommande Aloina brevirostris. På ett mera åkermarksbetonat område med små fuktsvackor växte rikligt med Phascum cuspidatum och fläckvis även Entostodon fascicularis. Den senares habitus påminner om Physcomitrium pyriforme eller en outvecklade Funaria. Enstaka exemplar av Phascum curvicolle observerades dessutom. Att Barbula unguiculata skulle hittas i denna miljö var mera väntat.

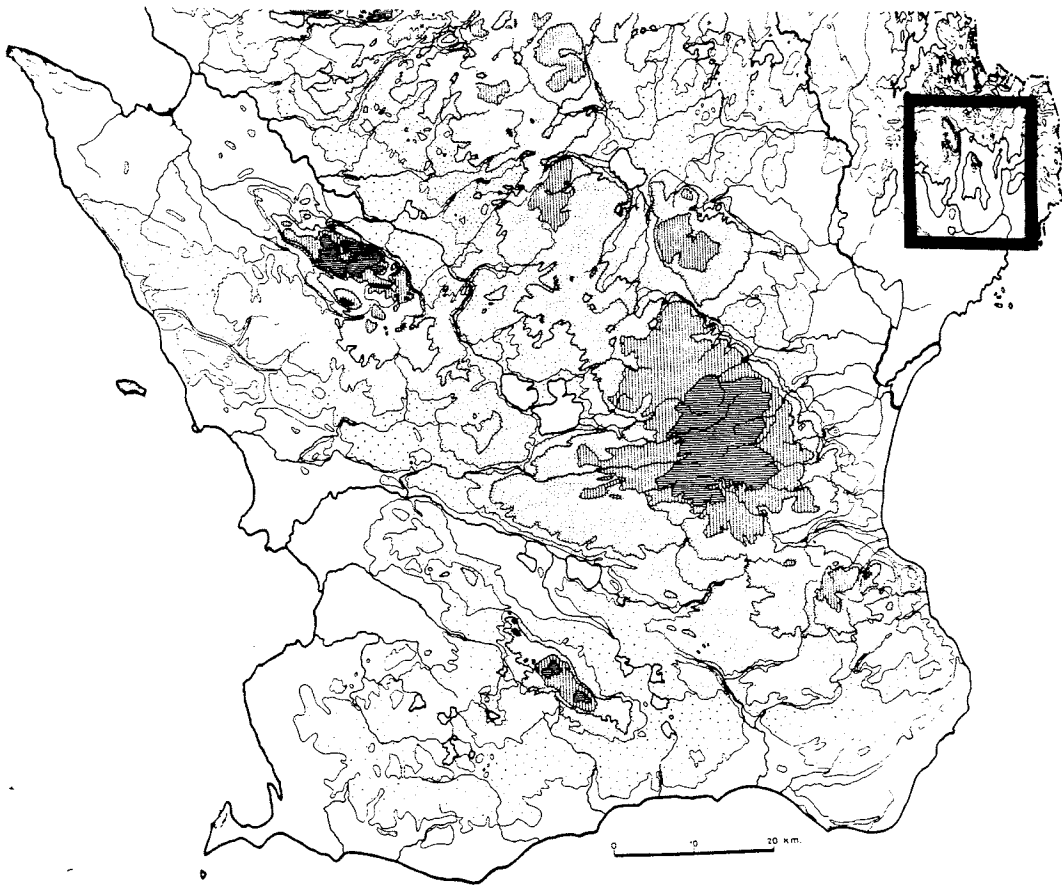
Ett kort uppehåll gjordes i en rikmarkslund i Lommarp. I det vackra örtskiktet av bl.a. hålnunneört, lungört, gulsippor, blåsippor, vårlök och spridda ex av tandrot kunde vi av naturskyddshänsyn ej intensivt söka mossor. Utmed en bäck påvisade Thomas Taxiphyllum wissgrillii, som enligt sakkunskapen är 'bunden' till mörka, basiska bergarter.

Därefter bar det i väg mot Ivön. I väntan på färjan hann vi intaga en snabbfrukost. Målet på Ivön var i första hand det nedlagda kaolinbrottet på öns norra del. På en avsats nedanför den västra sluttningen trängde vatten fram och där växte bl.a. anhopningar av Moerchia hibernica och glest förekommande Bryum bicolor. Bland insamlat mossmaterial, som Sven magasinerat i sin plastsäck, fanns Barbula spadicea. En mycket tät matta av Philonotis calcarea täckte ett dike längre ner i brottet. Mossan hade ett varierande utseende beroende på fuktighetsgraden. Variationen gav upphov till en genomgång av skiljekaraktärerna mellan Philonotis calcarea och Ph. seriata. - Ett stort antal kalkälskande mossor registrerades. En mera notabel art var Pterygoneuron ovatum, som växte tämligen högt uppe i den östra branten.

Sedan vi fyllt på energiförrådet en andra gång, ställdes färden till södra delen av ön. En halvt igenvuxen fäladsmark gav ringa bryologiskt utbyte. Den tidigare så vackra blåsippslunden nära stranden var en besvikelse att se, eftersom den nu var en ovårdad snårskog. På foten av en björkstubbe och på några ungbjörkar växte den innoverande Orthodontium lineare. - Efter en lång vandring började tröttheten göra sig gällande och mossobservationerna blev mera sporadiska.

Hemresan anträddes efter ett farväl till våra skånska deltagare. En lång exkursionsdag hade givit ett rikt utbyte, därom rådde enighet bland deltagarna, vilka voro Nils Cronberg, Stefan Ekman, Sven Fransén, Thomas Hallingbäck, Lars Söderström och

Harry Andersson.

MOSSEKURSION 85-06-02 - Inventeringsruta -2a^x

På programmet stod området kring Istorp och Broby Kulle i Viskans dalgång.

Två bilar med åtta Mossornas Vänner stannade till vid första anhalten, ett gammalt brofäste vid Lillån söder om Broby, denna härliga försommardag. *Hygroamblystegium fluviatile* (obs. det nya släktnamnet!) kunde förste man vid vattnet, Harry, upptäcka på en sten. *Fontinalis antipyretica* och *Schistidium apocarpum* var ytterligare ett par arter. På andra sidan brofästet, under alträd, trodde sig Harry ha funnit *Plagiomnium medium*, vilket dock verkade osannolikt, eftersom den mossan enligt litteraturen framför allt hör hemma på barrskogsmark i bergsområden. På grund av tveksamheten i fält upptogs mossan ej i förteckningen.

Lokal nr 2 blev Sanddalstorp. I skyn över oss kretsade ett par ommvråkar och från lövskogen hördes nyanlända trädgårdssångaren och svarthättan, men våra tankar var inriktade på den vägg av berg vi hade inpå oss vid vägen. Harry var snabb på stenblocken och med sin vattensprayflaska fick han liv i torkade mossor. Givetvis blev det rop av glädje då vi upptäckte *Schistostega pennata* i flera av klipphålrummen. Lars hade aldrig förr sett lysmossans protonema och blev speciellt lycklig över detta första möte, medan Harry senare på sin lysmosskarta kom att pricka in ytterligare en fyndlokal. Lysmossan växer helst på något järnhaltig mjåla. Detta kunde nu inte märkas här så mycket, men Harry förklarade frånvaron av mjåla med att fyndlokalen låg i bergets krosszon (mylonitzon), och detta kross gynnar således lysmossan. Övriga mossor var bl.a. *Isopterygium elegans*, *Rhabdoweisia fugax* och *Bartramia pomiformis*. - Medan Harry var upptagen av lysmossan satt Sven och tittade på husmossan och förklarade, att man ofta inte tänker på att husmossan har sporkapslar och att man kan finna sådana efter litet letande. Så blev det liv i bröderna Ekman: Jan kom med en *Fissidens* sp., som Sven, med visst förbehåll, fick till *Fissidens cristatus*, med förklaringen, att det är den art man brukar finna på klipphyllor. Sten fann en *Tetraphis pellucida*. Ytterligare arter på denna lokal skulle bl.a. bli *Scapania undulatum*, *Heterocladium heteropterum*, *Isothecium myosuroides*, *Antitrichia curtispindula* samt vitmossor som *Sph. angustifolium*, *Sph. auriculatum*, *Sph. cuspidatum*, *Sph. fallax*, *Sph. girgensohnii*, *Sph. imbricatum*, *Sph. magellanicum*, *Sph. majus*, *Sph. nemoreum*, *Sph. palustre*, *Sph. papillosum*, *Sph. russowii* och *Sph. squarrosulum*.

På väg till tredje stoppet, Istorps kyrka, stannade vi till i en lund, där vi förutom levermossorna *Lophocolea heterophylla* och *Lophocolea bidentata* även fann *Brachythecium populeum*.

Istorps kyrka, från Carl XI:s tid, gav endast *Homalothecium sericeum*, *Leucodon sciurioides* och *Scleropodium purum*.

Fjärde och sista anhalten blev Ideberg och där iaktogs bl.a. *Isothecium myurum*, på en berghäll *Drepanocladus uncinatus*, och i ett vägdike fann Sven, *Blasia pusilla*. Peter Carlsson och Peter Sjögård, som exkurerat på egen hand, återkom med *Pohlia proligerata* och *Bryum pallens*.

Utbytet mossor blev magert. Totalt noterades 88 bladmossor och 22 levermossor.- Exkursionsdeltagare var Harry Andersson, Pet er Carlsson, Jan Ekman, Sten Ekman, Sven Franzén, Lars Gustafsson, Peter Sjögård samt undertecknad

Hans-Olof Sticher